

Nr 372.

Av herr **Wagnsson**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående grunder för kristillägg åt statliga befattningshavare m. fl.

I Kungl. Maj:ts proposition, nr 252, angående grunder för kristillägg åt statliga befattningshavare m. fl. föreslås, att kristillägget må utgå fr. o. m. andra kvartalet 1945 t. o. m. första kvartalet 1946 enligt samma grunder som hittills tillämpats.

För närvarande utgör kristillägget 16 % och beräknas på ett lönebelopp av högst 900 kronor. Först vid en stegring av levnadskostnadsindex till över 160 skall ett ytterligare tillägg på 5 % utgå. Detta tilläggsbelopp om 5 % skall emellertid endast utgå på ett lönebelopp av 500 kronor per månad.

I propositionen anges, att under mars månad detta år överläggningar om kristilläggets utformning ägt rum med representanter för personalorganisationerna, varvid tjänstemännen framfört önskemål om vissa förhöjningar av kristillägget. Departementschefen anför, att han icke ansett sig kunna tillstyrka någon ändring av de grunder, som gälla för den löpande perioden. Någon uppgörelse om kristilläggets utformning har sålunda icke kunnat träffas vid de förhandlingar, som ägt rum i frågan.

Från tjänstemannagruppernas sida har framhållits, att när man under de föregående krigsåren gått med på den 50-procentiga begränsningen av dyrtidskompensation som kristilläggets nuvarande höjd inneburit, så har man därvid icke räknat med att krisförhållandena skulle komma att vara under så lång tid, som nu blivit fallet. Redan vid de förhandlingar, som föregingo framläggandet av propositionen om kristillägg på våren 1942, hade framhållits, att den 50-procentiga kompensationen blev tyngre att bära, ju högre levnadskostnaderna stego, men att man då ansett sig kunna gå med på den föreslagna kompensationsgraden, som i stort sett överensstämde med vad som då gällde på den allmänna arbetsmarknaden. Från finansministerns sida har tidigare alltid framhållits, att kristillägget måste hållas inom så snäva gränser som möjligt, men att man härvid måste taga hänsyn till inkomstutvecklingen inom samhället i övrigt och till kravet om en rimlig fördelning av kristidens svårigheter mellan olika medborgargrupper.

Genom det förslag om provisoriska avlöningsförbättringar för vissa befattningshavare i statens tjänst, vilken godkänts av 1944 års höstriksdag, ha befattningshavarna i de lägsta löneklasserna beretts en viss kompensation utöver kristillägget. Men för flertalet övriga grupper av statstjänstemän har icke någon förbättring ägt rum sedan den sista höjningen av kristillägget.

Från statsmakternas sida har hävdats, att statens löne- och penningpolitik i första hand bör vara inriktad på ett bibehållande av lönestoppet jämte åstadkommande av prissänkningar på de områden, där så visar sig möjligt. Tjänstemännen ha alltid framhållit, att dessa äro mest betjänta av ett effektivt prisstopp och av att en återgång till 1939 års reallönenivå om möjligt sker genom prissänkningar. Samtidigt bör emellertid framhållas, att ju längre det nuvarande läget varar med en avsevärd underkompensation för den inträdda levnadskostnadsstegringen desto ohållbarare måste detta framstå för tjänstemännen. Detta framträder än tydligare därigenom att andra grupper i samhället på ett bättre sätt kompenseras för prisstegringen. I nuvarande läge torde det även vara omöjligt att säga, i vilken utsträckning och när prissänkningar av någon betydelse kunna komma att inträda.

Vid en jämförelse mellan statstjänstemännens löneläge och löneläget för olika löntagargrupper på den allmänna arbetsmarknaden visar det sig, att statstjänstemännen äro den grupp, som blivit sämst kompenserad under nu pågående krig. De undersökningar, som gjorts av statens konjunkturinstitut och som publicerats i bilaga till årets statsverksproposition, visa med önskvärd tydlighet detta. För att ytterligare belysa den utveckling, som ägt rum under kriget, må följande siffror, som visa löneutvecklingen för statstjänstemännen i vissa lönegrader i jämförelse med utvecklingen för några grupper på den öppna arbetsmarknaden, anföras:

Genomsnittslön (kr.) per år för vissa statstjänstemän (beräknad enl. lönereglementet) samt för industriarbetare och förvaltningspersonal i enskild tjänst (enl. lönestatistisk årsbok).

År	Statstjänstemän i Stockholm i löneklass		Industriarbetare (manliga)	Förvaltningspersonal (manlig) i enskild tjänst			
	A 15	A 33		Teknisk personal	Kontorspersonal		Butikspersonal
					Samtliga	Ingenjörer, ritare o. d.	
1939	5667*)	14148*)	3183	5671	6546	4281	2602
1940	6028	14877	3406	6028	6951	4573	2788
1941	6469	15768	3615	6428	7417	4968	2963
1942	6923	16686	3982	6976	8030	5395	3319
1943	7003	16848	4136	7290	8448	5652	3537

* Avser endast halvåret efter 1 juli.

Indextal:

1939	100	100	100	100	100	100	100
1940	106	105	107	106	106	107	107
1941	114	111	114	113	113	116	114
1942	122	118	125	123	123	126	128
1943	124	119	130	129	129	132	136

Dessa siffror återgiva endast utvecklingen fram till och med 1943. Det bör emellertid konstateras, att även under 1944 samma tendens gjort sig gällande, och i de kring årsskiftet 1944/45 och därefter ingånga kollektiva överenskommelserna på den allmänna arbetsmarknaden ha även löneförbättringar genomförts.

I anslutning till de här anförda siffrorna bör även påpekas, att dessa för statstjänstemännens vidkommande hänföra sig till I-ort. För tjänstemännen på de lägre dyrortsgrupperna har på grund av den sammanpressning av pris-differenserna mellan olika orter, som ägt rum under kriget, den faktiska real-löneminskningen blivit än större. En definitiv omläggning av den nuvarande dyrortsgrupperingen måste även kräva en viss tid och kan antagligen icke genomföras annat än i samband med en allmän lönereglering.

Statens pensionärer äro också ur kompensationssynpunkt synnerligen dåligt ställda, då penningvärdeförsämringen på sätt och vis drabbat dessa hårdare än de i tjänst varande. Några provisoriska lönetillägg för dessa grupper ha ej heller införts.

Den tendens, som gjort sig gällande beträffande statstjänstemännens löner, måste även ur statens synpunkt vara synnerligen allvarlig. En fortsatt sammanpressning av löneskalan för statstjänstemännen och en underkompensering av dessa i förhållande till andra samhällsgrupper måste undvikas. I den mån löneläget för statstjänstemännen icke kan hålla jämna steg med lönerna för motsvarande befattningshavare på den allmänna arbetsmarknaden, måste statens möjligheter att erhålla kvalificerad arbetskraft alltmera begränsas. Redan nu äro rekryteringsmöjligheterna för vissa grupper av statstjänstemännen på grund av löneläget ganska dåliga.

Redan vid de överläggningar, som på hösten 1941 ägde rum rörande kristillägget, hävdades från tjänstemännens sida, att detta borde utgå efter samma grunder som det rörliga tillägget. Detta innebure sålunda en kompensationsgrad för levnadsstegringen av 75 %. Det måste anses synnerligen rimligt att i nuvarande läge, då det 50-procentiga kristillägget utgått i snart 5 år, en ändring vidtages och att man därvid övergår till att beräkna kristillägget efter samma grunder som det rörliga tillägget. Det skulle med nuvarande levnadskostnadsindex betyda en höjning av kristillägget med 8 %, från 16 % till 24 %. Den underkompensering av statstjänstemännen i förhållande till andra grupper inom samhället, som ägt rum under kriget, kan icke få bestå allt intill en generell lönereglering verkställes. De smärre justeringar, som ägt rum för tjänstemän i de lägsta löneklasserna genom det provisoriska lönetillägget, kan icke anses motivera ett bibehållande av det nuvarande kristillägget. Även statstjänstemän, som befinna sig högre upp på löneskalan, ha kommit i en mycket svår ekonomisk situation genom reallönesänkningen.

Med hänsyn vad här ovan anförts hemställes,

att riksdagen måtte dels besluta, att kristillägget skall utgå efter här angivna ändrade grunder, dels ock bevilja härför erforderliga anslag.

Stockholm den 17 april 1945.

Ruben Wagnsson.
